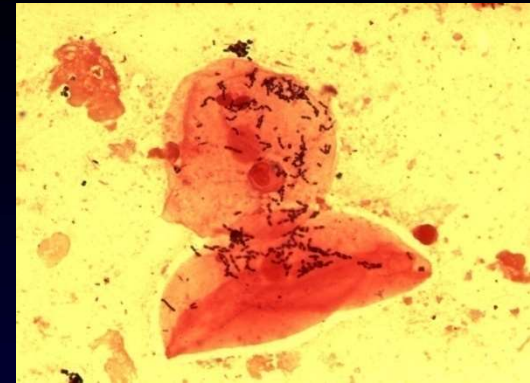

Molekulární mikrobiologie

Pavel Dřevínek

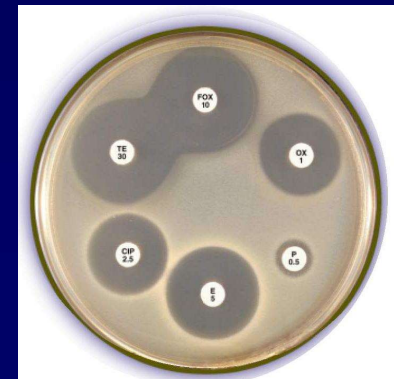
Ústav lékařské mikrobiologie
2. LF UK a FN Motol

Tradiční mikrobiologie

mikroskopie
kultivace, ID a testování citlivosti na ATB
detekce antigenu

sérologie a protilátky

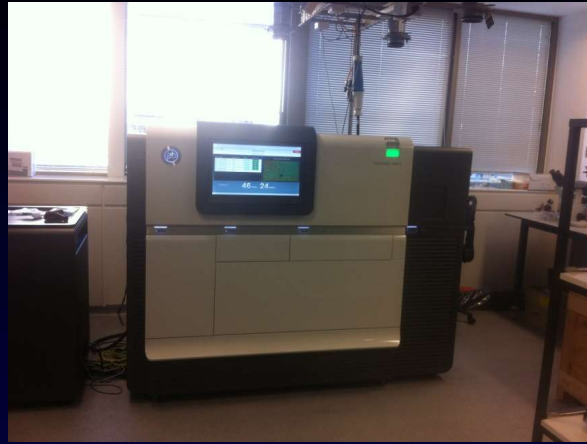
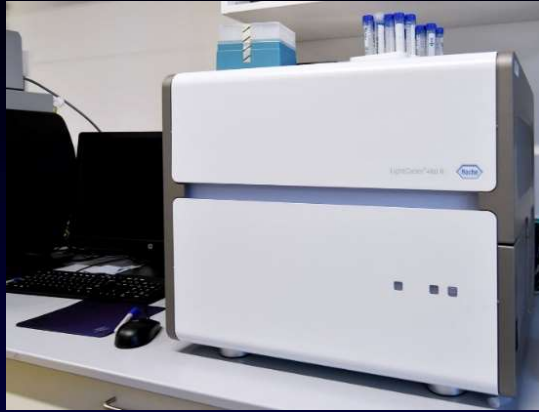

Ústav lékařské mikrobiologie
2. LF UK a FN Motol

VČERA

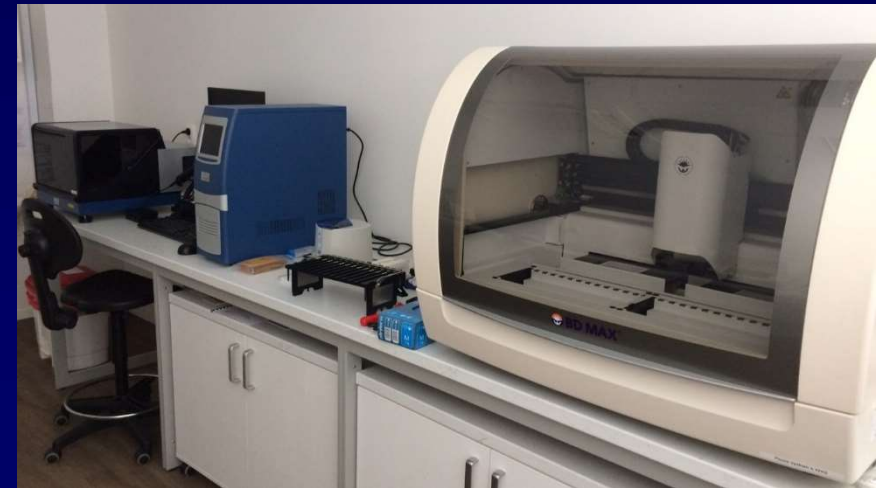

Molekulární mikrobiologie

Analýza DNA či RNA pro účely:

- diagnostiky
- epidemiologie
- detekce genů virulence
- detekce genů rezistence

Detekce DNA či RNA z důvodu diagnostického

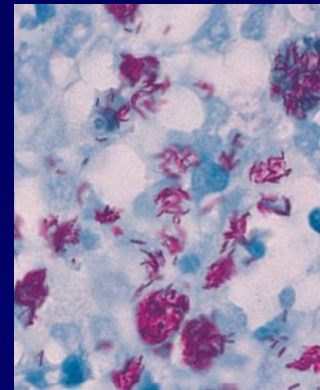
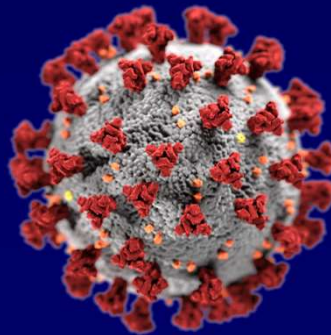
Výhody

Diagnostika kultivačně negativních infekčních stavů

- záchyt nekultivovatelných agens, pomalu rostoucích, "náročných"
- při podávané antibiotické léčbě
- vysoká senzitivita metody

Rychlost provedení

Kvantifikace (určení virové nálože)

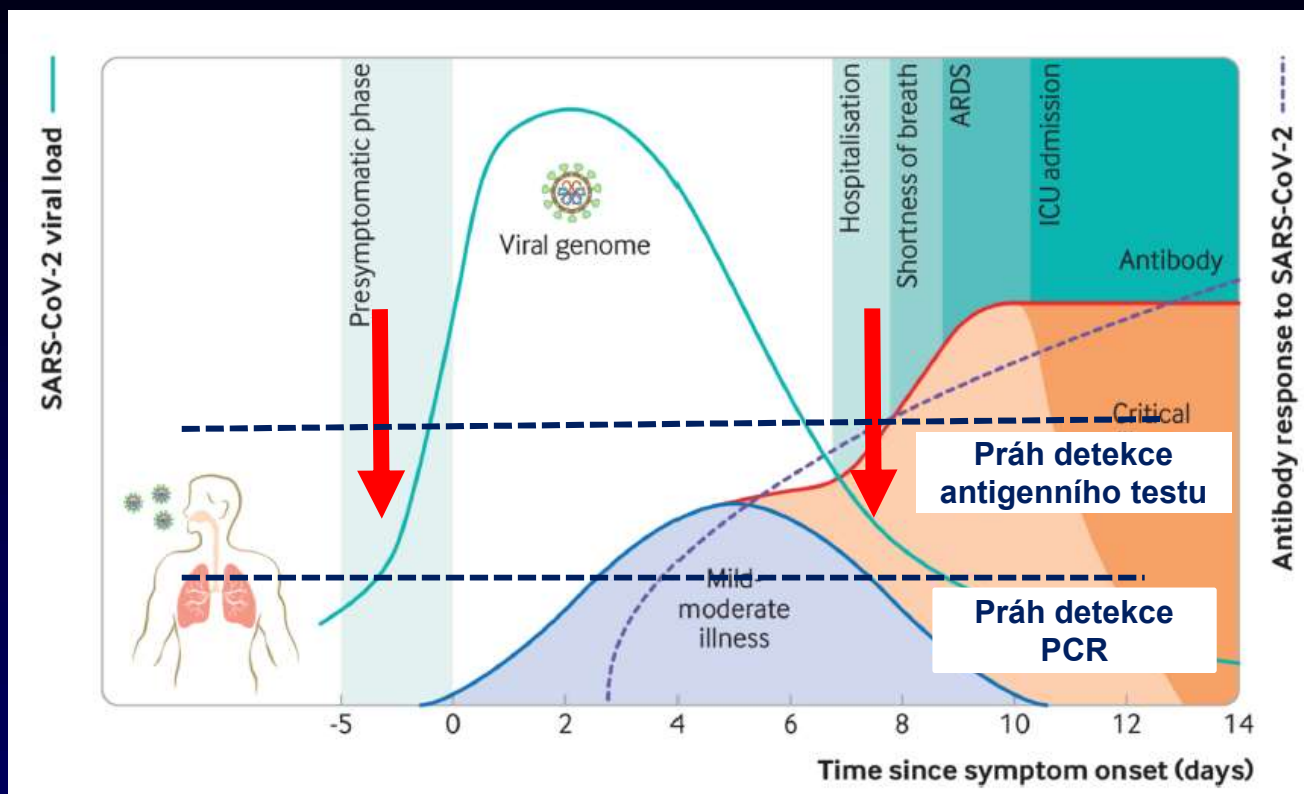
Detekce DNA či RNA z důvodu diagnostického

Nevýhody

nástrahy v interpretaci, na první pohled neviditelné:

- pochází detekovaná DNA ze živého agens?
- pozitivní výsledek: artefakt, kontaminace, kolonizace či patogen?

PCR a jeho "falešná pozitivita"

- PCR díky své citlivosti může zachytit jedince, který se stane infekční o pár chvil později, antigenní test ho nezachytí
- pacient neinfekční, tj. pokud lze vyloučit, že se pacient nenachází v úvodní fázi infekce

DNA diagnostika

na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

na předem zvolené mikroorganismy
(patogen-specifické vyšetření
v multiplexu; syndromová PCR)

- otevřený systém
- uzavřený systém (využitelný jako POCT; point-of-care testování)

DNA diagnostika

na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

Otevřený systém:

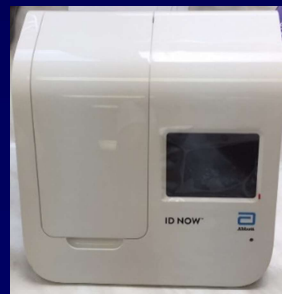
- SARS-CoV-2
- *Bordetella pertussis*
- EBV (kvantifikace)
- PVL

DNA diagnostika

na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

Uzavřený systém:

- SARS-CoV-2
- RSV
- chřipka
- *M. tuberculosis*

do 15 minut

za 80 minut

DNA diagnostika

na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

na předem zvolené mikroorganismy
(patogen-specifické vyšetření
v multiplexu; syndromová PCR)

Otevřený systém:

Respirační infekce virové

chřipka A včetně typizace
chřipka B
RSV
rhinoviry
enteroviry
viry parainfluenzy
adenoviry
parechovirus
bocavirus
metapneumovirus
koronaviry sezónní
SARS-CoV-2

Respirační infekce atypické

Mycoplasma pneumoniae
Chlamydia pneumoniae
Chlamydia psittaci
Legionella pneumophila
Pneumocystis jirovecii
Cryptococcus neoformans

Střevní infekce

Salmonella
Campylobacter
Shigella/ E. coli (EIEC)
Shiga toxin (EHEC)
Clostridium difficile (toxin A,B)
Aeromonas
Yersinia
Sapovirus
Rotavirus
Norovirus
Adenovirus
Astrovirus
Giardia intestinalis
Cryptosporidium spp.
Entamoeba histolytica

Sexuálně přenosná onemocnění

Neisseria gonorrhoeae
Chlamydia trachomatis
Mycoplasma genitalium
Mycoplasma hominis
Ureaplasma urealyticum
Ureaplasma parvum
Trichomonas vaginalis

DNA diagnostika

na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

na předem zvolené mikroorganismy
(patogen-specifické vyšetření
v multiplexu; syndromová PCR)

Uzavřený systém:

Respirační infekce virové

chřipka A
chřipka B
RSV
SARS-CoV-2

za 60 minut

Meningitidy

S. pneumoniae

N. meningitidis

H. influenzae

S. agalactiae

E. coli

L. monocytogenes

enteroviry

HSV1

HSV2

VZV

CMV

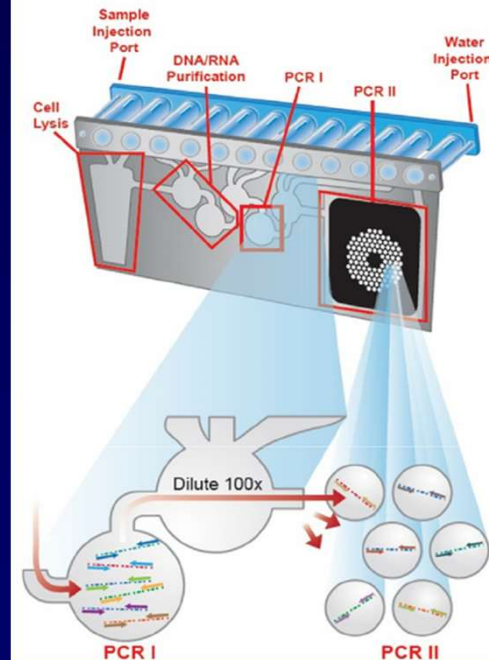
HHV6

parechovirus

Cryptococcus neoformans

The FilmArray Pouch

Pneumonie

chřipka A	<i>Klebsiella pneumoniae</i>
chřipka B	<i>Klebsiella oxytoca</i>
RSV	<i>Klebsiella aerogenes</i>
rhinoviry/enteroviry	<i>Moraxella catarrhalis</i>
viry parainfluenzy	<i>Serratia marcescens</i>
adenoviry	<i>Staphylococcus aureus</i>
metapneumovirus	<i>Streptococcus pneumoniae</i>
koronaviry sezónní	<i>Streptococcus pyogenes</i>
SARS-CoV-2	<i>Streptococcus agalactiae</i>
<i>Mycoplasma pneumoniae</i>	
<i>Chlamydia pneumoniae</i>	
<i>Legionella pneumophila</i>	CTX-M
<i>Acinetobacter baumannii</i>	IMP
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	KPC
<i>Enterobacter cloacae</i>	NDM
<i>Proteus spp.</i>	VIM
<i>Escherichia coli</i>	OXA-45-like
<i>Haemophilus influenzae</i>	mecA/C a MREJ

DNA diagnostika

```
graph TD; A[DNA diagnostika] --> B[na předem zvolený jeden mikroorganismus (patogen-specifické vyšetření)]; A --> C[na kterýkoliv mikroorganismus (širokospektré vyšetření)];
```

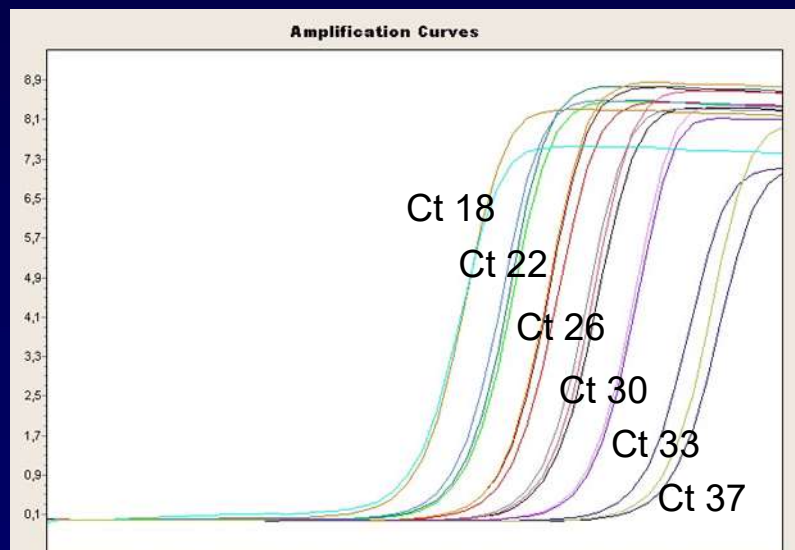
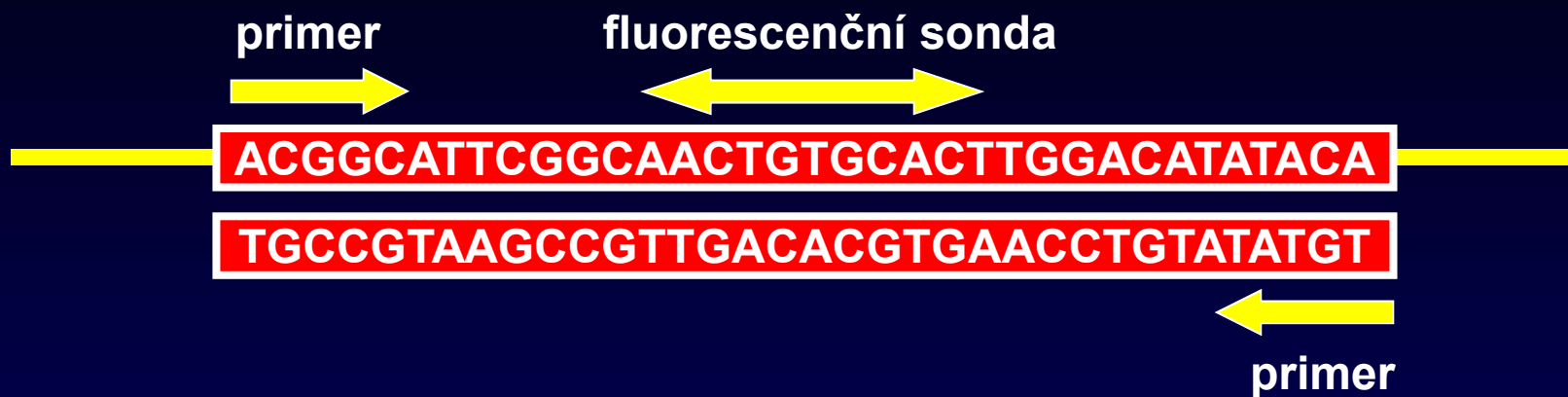
na předem zvolený jeden
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

na kterýkoliv
mikroorganismus
(širokospektré vyšetření)

Pracovní kuchařka:

jak si vlastně "rozchodit" PCR tak, aby dělalo to, co si přejeme, že má dělat

detekce zaměřena na nukleotidovou sekvenci

Hodnota Ct = cyklus PCR,
kdy začíná narůstat PCR signál

čím je Ct hodnota nižší, tím více je
detekovaného agens ve vzorku

Má pacient černý kašel?

(potřeba detekovat bordetelu, ostatní mikroorganismy mě nezajímají)

DNA diagnostika

```
graph TD; A[DNA diagnostika] --> B[na předem zvolený mikroorganismus (patogen-specifické vyšetření)];
```

na předem zvolený
mikroorganismus
(patogen-specifické vyšetření)

cílová sekvence pro primery musí být unikátní pro bordetelu

Infekční endokarditida. Co je příčinou?
(potřeba detekovat kteroukoliv bakterii,
protože kterákoli bakterie může způsobit endokarditidu)

DNA diagnostika

na kterýkoliv mikroorganismus
(širokospektré vyšetření)

cílová sekvence pro primery je přítomna u všech bakterií

TGCCGTAA

stafylokok

ACGGCATT | CGGCAACTGTGCACTTGGACA | TATACA

streptokok

ACGGCATT | CGGCAACTGTGCACTTGGACA | TATACA

enterokok

ACGGCATT | CGGCAACTGTGCACTTGGACA | TATACA

Situace A

cílová sekvence pro primery je přítomna u všech bakterií

TGCCGTAA

stafylokok

ACGGCATT | CGGCAACTGTGCACTTGGACA | TATACA

streptokok

ACGGCATT | TCGATTACTGTACACTTGCCAT | TATACA

enterokok

ACGGCATT | CGTCCACAGTGCACTTGGACA | TATACA

Situace B

PCR pozitivita

+ sekvenace

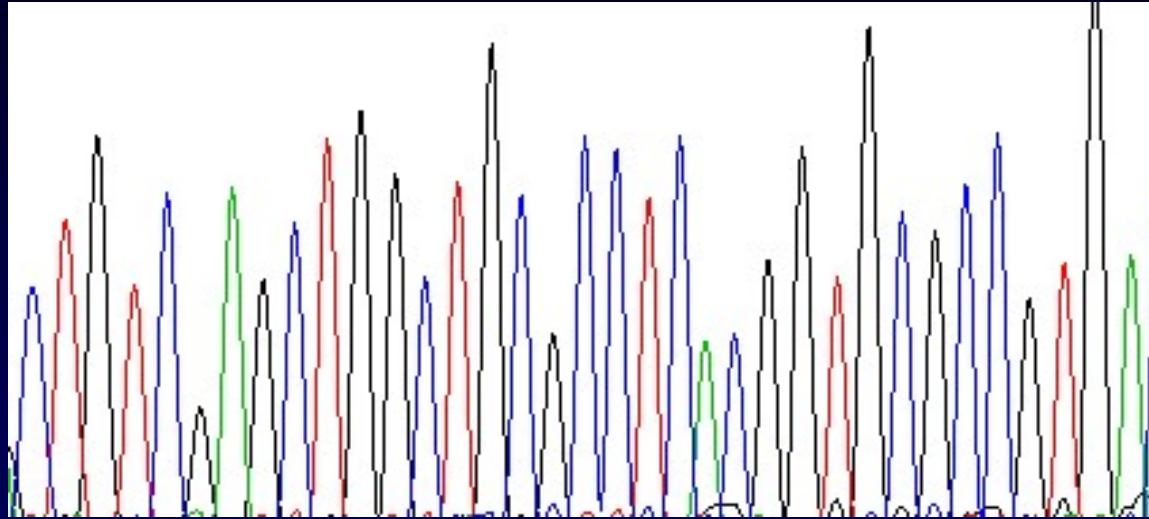
DETEKCE bakterie,
ale které vlastně?

IDENTIFIKACE
konkrétní bakterie

Výsledek sekvenace PCR produktu:

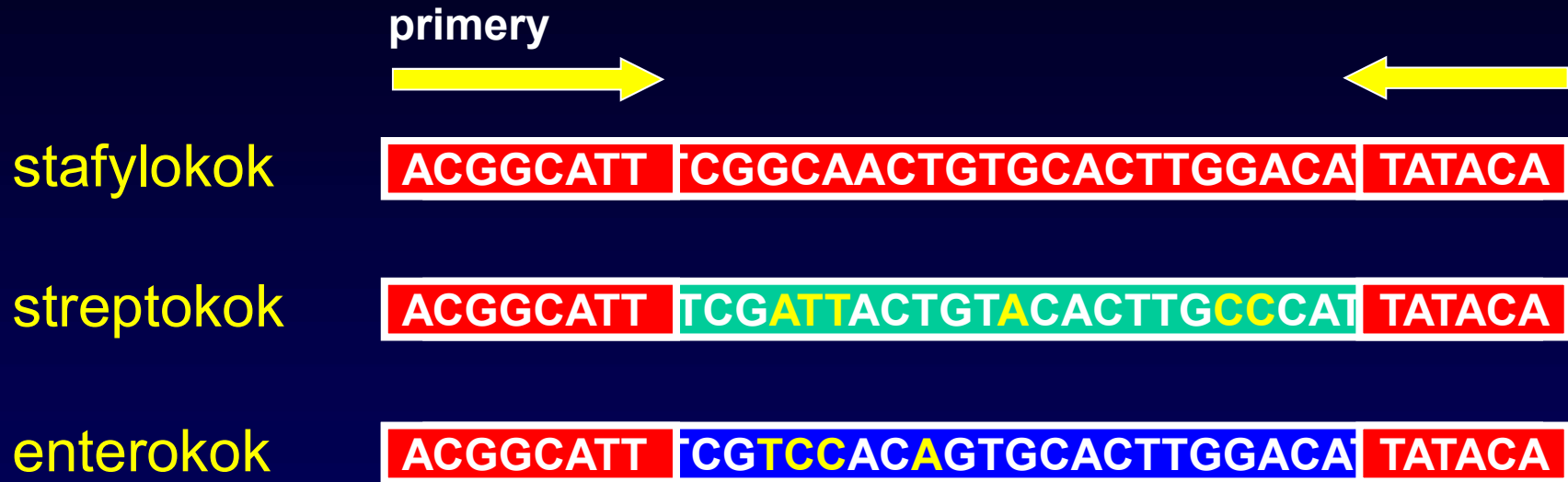
CTGTCGAGCTGGCTTGGCGCCTTCACGGTGCGCCGTGAC

→ *S. aureus*

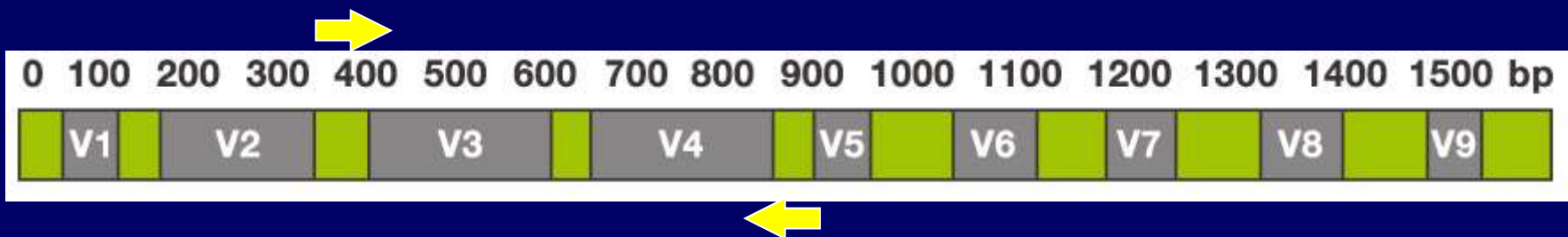
C T G A

cílová sekvence pro primery je přítomna u všech bakterií

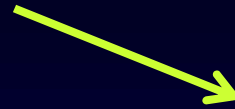

situace B !

gen pro 16S rRNA

DNA diagnostika

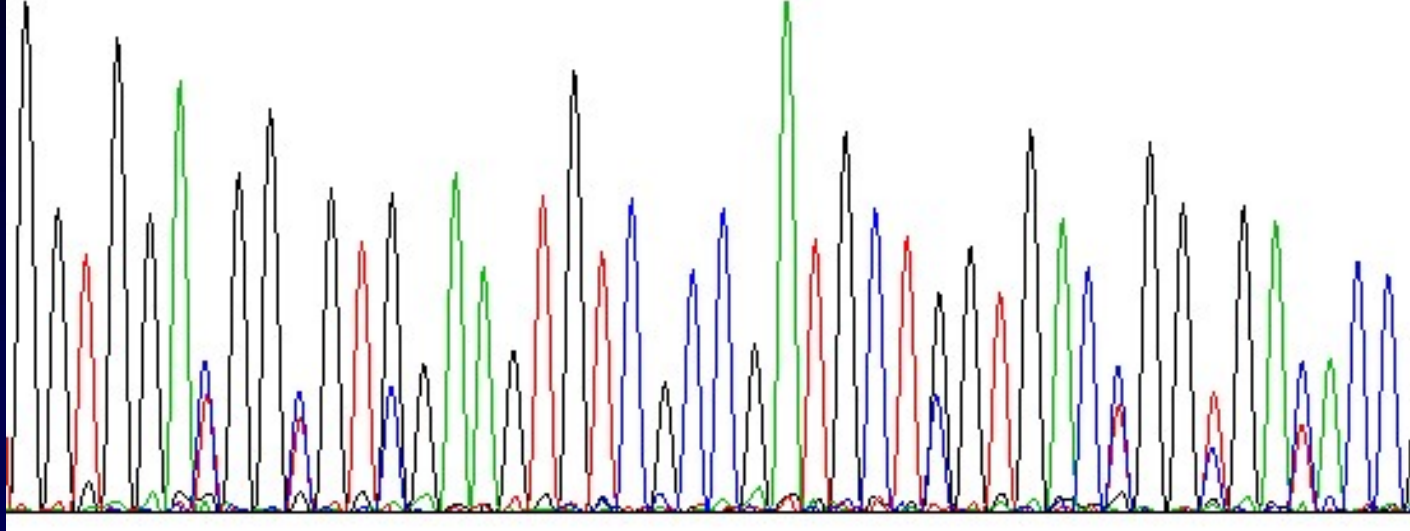

na kterýkoliv
mikroorganismus
(širokospektré vyšetření)

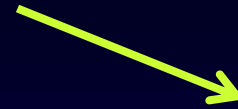
- z primárně sterilního materiálu

.... jinak se stane tohle:

G G T G G A N G G N G T N G A A G T G T C G C C G A T G C T S G T G A C N G G N G A N A C C

DNA diagnostika

na všechny
mikroorganismy
(metagenomika)

Metoda

Masivně paralelní sekvenování
(NGS)

na kterýkoliv
mikroorganismus
(širokospektré vyšetření)

Metoda

PCR genu pro 16S rRNA
a Sangerovo sekvenování

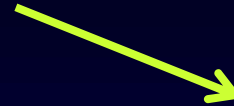
Závěr

- Klinická mikrobiologie využívá možnosti molekulární genetiky v každodenní diagnostické praxi z důvodu:
  - rychlosti vyšetření
  - citlivosti, specificity
  - detekce nekultivovatelných agens
  - detekce při současně podávané ATB léčbě
- Infekční diagnostika
  - široká škála patogen specifických PCR
  - v nabídce i panbakteriální PCR

vzorek
krve

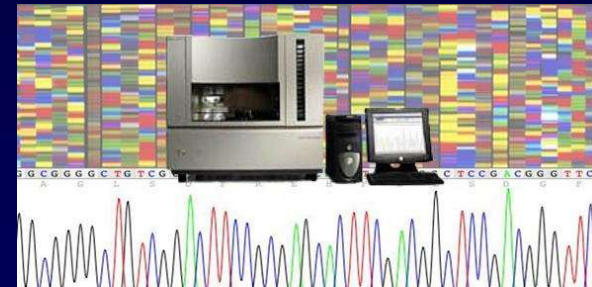
na předem zvolené
mikroorganismy

na kterýkokoliv
mikroorganismus

Infekce krevního řečiště

Escherichia coli
Staphylococcus aureus
Klebsiella pneumoniae
Acinetobacter baumannii
Pseudomonas aeruginosa
Enterococcus faecium

PCR genu pro 16S rRNA a Sangerovo sekvenování

S. aureus, *S. lugdunensis*, *S. epidermidis*, *S. hominis*, *S. haemolyticus*, *H. influenzae*, *S. pneumoniae*, *S. pyogenes*, *S. intermedius*, *S. mitis*, *L. monocytogenes*, *E. faecalis*, *E. faecium*, *E. coli*, *S. enterica*, *E. cloacae*, *P. stuartii*, *M. morgani*, *P. mirabilis*, *P. vulgaris*, *C. jejuni*, *C. foetus*, *N. meningitidis*, *B. fragilis*, *P. gingivalis*, *F. necrophorum*, *P. micros*, *F. magna*, ...

Závěr

- Klinická mikrobiologie využívá možnosti molekulární genetiky v každodenní diagnostické praxi z důvodu:
  - rychlosti vyšetření
  - citlivosti, specificity
  - detekce nekultivovatelných agens
  - detekce při současně podávané ATB léčbě
- Infekční diagnostika
  - široká škála patogen specifických PCR
  - v nabídce i panbakteriální PCR
- Interpretace výstupů je nutná; založená na znalostech mikrobiologie a dané technologie

Automatizace provozu (diagnostiky založené na kultivaci)

